

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนที่เปิดสอนถึงช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ เขต 2 โดยนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 การปฏิรูปการศึกษา
  - 1.2 มาตรฐานการศึกษา
  - 1.3 การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
  - 1.4 ความสำคัญของงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน
  - 1.5 ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงาน โดยการเลือกสรร เปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมแนวทางที่มีอยู่เดิม เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 ให้ได้ผลผลิต คือ ผู้เรียนมีมาตรฐานในทุกระดับการศึกษา จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างบุคคล แห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยผู้ที่ผ่านการศึกษาจะมีความสามารถและคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ เป็นผู้มีความสุขภาพลานามัยดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นผู้มีความสามารถทางความคิด เป็นผู้ใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ เป็นผู้มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เสียสละ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง

ศึกษาธิการ มีแนวทางในการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และปฏิรูประบบบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 11) รายละเอียดแนวทางการปฏิบัติมีกระบวนการดังนี้

การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา

ดำเนินการมุ่งกระจายอำนาจเพื่อให้สถานศึกษา มีอำนาจตัดสินใจในด้านการบริหาร และการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาองค์กรรองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและเอกชน โดย

1. กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการทางการศึกษาและองค์กร และประสานงานในระดับจังหวัด สำหรับการศึกษาในท้องถิ่น และในการบริการการศึกษาทุกระดับทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านภารกิจ พื้นที่บริการ งบประมาณและบุคลากร ตลอดจนจัดแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบ การจัดบริการทั้งการศึกษาของรัฐบาลและเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งการวางระบบเครือข่ายทางการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐานและการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับและแต่ละประเภท โดยกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ดังนี้

- 1.1 ระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานต่างๆ อาทิ กรมสามัญศึกษา กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนาชุมชน และหน่วยงานอื่นๆที่รับผิดชอบ

- 1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ

กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบ

1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และหน่วยงานหลักสายสามัญศึกษาและให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายอาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานต่างๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศาสนา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่นๆที่รับผิดชอบ

2. มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกระดับโดยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การปรับหรือโครงสร้างระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์กรบุคคลระดับจังหวัดสามารถกำหนดนโยบายการศึกษา สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. มุ่งส่งเสริมบทบาททางครอบครัว ชุมชน และเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพให้ครอบครัวเข้มแข็งด้วยมิติทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาแต่ละระดับ สนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้านการศึกษาให้กู้ยืมเงินหมุนเวียนที่มีดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้งสถานศึกษาและสถาบันฝึกอบรบวิชาชีพสาขาที่ขาดแคลน ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอกกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามมาตรการสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลายนโยบายที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่นๆ สำหรับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และ เอกชน

4. พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

5. พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็งและประสานให้สอดคล้องกันทุกระดับ

6. คำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับทุกประเภทด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษา ของผู้เรียนที่มาจากรอบครัวรายได้น้อยทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน อาทิ การยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมต่างๆ การดำเนินงานกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตรอุดหนุนค่าเล่าเรียน จัดหาเงินทุนการศึกษาจากแหล่งทุนภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

7. มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ระหว่างร้อยละ 6-7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพื่อให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล และมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ในปี พ.ศ.2550 โดย

7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

7.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดการบริหารทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดการบริการในภาพรวมทั้งประเทศ

7.4 ให้เอกชนมีโอกาสเข้าร่วมลงทุนดำเนินการกิจการ โรงเรียน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชนเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐ ในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายรวมทั้งให้เกิดคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษามากขึ้นด้วยการผ่อนคลาษฎกฐระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ

7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดการบริหารการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษา ทั้งที่สังกัด และที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับทุกประเภทมาพิจารณาปรับปรุงการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบัน นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษานับตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ การปฏิรูปเป็นภาพรวมของประเทศโดยในระยะแรกได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงสถานศึกษา

ให้มีสภาพพร้อมที่จะดำเนินการปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ และกำหนดเป็นบัญญัติ 10 ประการ โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

บัญญัติข้อที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย

บัญญัติข้อที่ 2 มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งจัดให้โรงเรียนมีความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฟูนและมลภาวะ

บัญญัติข้อที่ 3 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีแผนผังเต็มรูปแบบ มีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนมีสนามกีฬาครบครัน โดยให้เหมาะสมกับสภาพในท้องถิ่น

บัญญัติข้อที่ 4 มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครบครัน โดยจัดซื้อในราคาท้องตลาดที่เป็นธรรม รวมทั้งให้เหมาะสมกับการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บัญญัติข้อที่ 5 มีบุคลากร ผู้สอนครบความเกณฑ์ หากขาดแคลนครูให้ครูที่เกษียณอายุหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน และหรือให้มีระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

บัญญัติข้อที่ 6 องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะผ่านทางด้านวิชาการหรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพการเกษตร การก่อสร้าง การไฟฟ้า

บัญญัติข้อที่ 7 มีการเก็บค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมการศึกษาและจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบครัน ทั้งนี้ให้ยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กยากจน และจ่ายค่าตอบแทนในการพัฒนาหรือการฝึกปฏิบัติการฝึกอาชีพที่เกิดรายได้และเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน เช่น การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงไก่

บัญญัติข้อที่ 8 มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการบริหาร การจัดการของสถานศึกษาการจัดสวัสดิการให้กับครู เช่น การจัดที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าฝึกอบรม ตลอดจนการแก้ปัญหาหนี้สินสำหรับครู

บัญญัติข้อที่ 9 มีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มุ่งเน้นผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

บัญญัติข้อที่ 10 เป็นโรงเรียนที่ผู้นำท้องถิ่น และผู้ปกครอง ทุกระดับทุกประเภทยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 9-11)

แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2542 : 32 – 33) ได้เสนอวิธีการปฏิรูปการศึกษาไว้ 3 ประการ คือ

1. การปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล ระดมทรัพยากรทั้งมวลเพื่อการศึกษาและปฏิรูปการเรียนเพื่อแก้ปัญหาทั้งมวล
2. การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางปัญญาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือกระบวนการกลุ่ม ฝึกความประณีตและความอดทนในการทำงานฝึกทักษะการเผชิญและแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กดดัน ฝึกวิธีที่นำไปสู่ปัญญา การศึกษาค้นคว้าจากสื่อเทคโนโลยี
3. การปฏิรูปการจัดการศึกษา จากปัญหาการบริหารงานการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์ในระบบราชการ ทำให้ขาดโอกาสในการริเริ่มสร้างรค์จากระดับล่างจึงต้องมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่งานปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 9) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวความคิดและวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพเพียงพอต่อการยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น จึงได้กำหนดกระบวนการในการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน

1. การจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียน
2. การประเมินความต้องการในการพัฒนา
3. การสร้างแผนปรับปรุงโรงเรียน
4. การปฏิบัติตามแผนทำให้เกิดผลจริง
5. การรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน
6. การประเมิน และปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2539 : 131-133) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง คนตั้งแต่เกิดถึงตายต้องการนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต และมองการศึกษาเป็นปัจจัยที่ 5 ของการดำเนินชีวิต
2. การศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับคนทุกคนในสังคมประชาธิปไตย คนจะมองเรื่องโอกาสทางการศึกษาว่า เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ที่ทุกคนต้องมีโอกาสและมีความเสมอภาค
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม ทั้งในส่วนที่เป็นค่านิยมสากล และค่านิยมไทย ที่จะต้องดำรงไว้โดยปรับประสานให้สามารถเกื้อประโยชน์กันและกัน

แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษา

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพและมีความสุข โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสาระการเรียนรู้ บูรณาการความรู้และทักษะต่างๆ อย่างเหมาะสมกับระดับการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ประเทศชาติ ให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1.1 จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง มีวิธีการเรียนรู้และมีทักษะแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยวิธี

1.1.1 ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

1.1.2 คิดค้น และใช้นวัตกรรมในการสอน ที่หลากหลายและเหมาะสม เช่นการเรียนรู้จากโครงงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเรียนรู้แบบเป็นหัวเรื่อง

1.1.3 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.1.4 ผลิตสื่อ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

1.2 จัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและสอดคล้องกับความสนใจความถนัด ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ได้แก่

1.2.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียนด้านความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน

- 1.2.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
- 1.2.3 จัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน
- 1.2.4 จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่
- 1) จัดแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมหนังสือ มุมห้องสมุด อุทยานการศึกษา เป็นต้น
  - 2) จัดเครือข่ายการเรียนรู้
- 1.2.5 ให้บุคลากร องค์กร และสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่
- 1) จัดทำทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิชาการและสถานประกอบการ
  - 2) ประสานความร่วมมือและสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษา และแหล่งความรู้ต่างๆ
  - 3) นำปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิชาการและสถานประกอบการ มาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
- 1.2.6 มีการทำวิจัยในชั้นเรียน โดย
- 1) ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน
  - 2) แก้ปัญหาอย่างมีระบบวิธี
  - 3) นำผลการวิจัยมาพัฒนาการเรียนการสอน
- 1.2.7 ประเมินผลตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน และประเมินจากสภาพจริง โดย
- 1) ประเมินผลการเรียนการสอนที่หลากหลาย ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น ประเมินผลการปฏิบัติจริง ใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นต้น
  - 2) วิเคราะห์และจัดทำผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
  - 3) การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง
- 1.2.8 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ โดย
- 1) รวบรวมแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

- 2) แนะนำทางการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

4) จัดทำเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

1.2.9 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนภายใน โดย

- 1) จัดระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินภายใน
- 2) จัดทีมนิเทศภายใน
- 3) นำผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

1.2.10 ประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดย

- 1) สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย
- 2) จัดแสดงผลงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 3) เผยแพร่แลกเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอน

ด้านหลักสูตร

สถานศึกษากำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยนำหลักสูตรกลางมาใช้ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และของประเทศไทย ให้มีแผนการเรียนที่หลากหลาย มีการเทียบโอนผลการเรียนตามความสนใจและความเหมาะสม ดังนี้

1. จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนและท้องถิ่น โดย
  - 1.1 จัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 1.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
  - 1.3 วิเคราะห์สภาพความต้องการของผู้เรียน และชุมชน
  - 1.4 จัดสาระการเรียนรู้
2. พัฒนาหลักสูตรและจัดแผนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อม ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดย
  - 2.1 วิเคราะห์สภาพความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
  - 2.2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.3 กำหนดแผนการเรียนที่หลากหลาย

3. บริหารการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดย

3.1 จัดปัจจัยที่เอื้อต่อหลักสูตรแกนกลาง และการจัดการเรียนการสอน เช่น เอกสารหลักสูตร แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

3.2 จัดระบบและกลไกบริหาร กำกับ และติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

3.3 ประเมินผลและรายงานผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

4. ดำเนินการตามระบบการเทียบโอนผลการเรียน โดย

4.1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน

4.2 ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามเกณฑ์วิธีการและคู่มือดำเนินงาน

ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องระดับสถานศึกษา และประชาชนในชุมชนให้เป็นที่มงานที่มีคุณภาพ เพื่อผลักดันให้เกิดพัฒนาการอย่างแท้จริง คือ

1. สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของวิชาชีพสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ

2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ โดย

2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ

2.2 สร้างพันธกิจร่วมกันในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการประเมินความตระหนัก และความพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน

3. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4. สนับสนุน ส่งเสริมครู และบุคลากรในสถานศึกษา ให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดย

4.1 ส่งเสริมการเข้าเป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพ หรือเครือข่ายวิชาชีพ

4.2 ขกย่องและเชิดชูเกียรติ

4.3 จัดสวัสดิการ

5. ติดตามและประเมินผล โดย

5.1 การประเมินตนเอง

5.2 การประเมินผลเพื่อการวิจัยและพัฒนา

5.3 การประเมินผลภายนอก

6. รายงานผลสู่สาธารณชน โดยจัดประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบผลการปฏิบัติงาน

งาน พึ่งเสียงสะท้อนของชุมชน

ด้านการบริหารและการจัดการ

ในการบริหารและการจัดการโรงเรียนโดยจัดเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

(กรมสามัญศึกษา. 2542 : 13 – 27)

1. การบริหารและการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษาในลักษณะที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งด้านเงิน คน วิชาการ และด้านอื่น ๆ โดย

1.1 ตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

1.2 ตั้งคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา

1.3 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร

1.4 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงสถานศึกษา

1.5 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

2. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดย

2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2.3 จัดทำระบบตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง การนิเทศภายในโรงเรียน

และการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.4 รายงานและนำไปปรับปรุงแก้ไข

3. ปรับปรุงบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดย

3.1 จัดทำแผนผังแม่บทของสถานศึกษา

3.2 จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม

3.3 จัดระบบสาธารณูปโภค และจัดระบบการกำจัดของเสีย

- 3.3 จัดระบบสาธารณูปโภค และจัดระบบการกำจัดของเสีย
- 3.4 จัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษา
4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

โดย

- 4.1 จัดสรรทรัพยากรและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งสากลและท้องถิ่น
- 4.2 ส่งเสริมให้มีการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 4.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี
5. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดย
  - 5.1 จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอน
  - 5.2 มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและ

ชุมชน

6. ให้สิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา โดย
  - 6.1 สำรวจข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
  - 6.2 กำหนดแนวปฏิบัติในการให้บริการทางการศึกษาอย่างโปร่งใส
7. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและข้อมูล โดย
  - 7.1 จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์
  - 7.2 จัดทำเครือข่ายและประสานการประชาสัมพันธ์
  - 7.3 ดำเนินการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อที่หลากหลาย
8. จัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดย
  - 8.1 จัดบรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน
  - 8.2 ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา
  - 8.3 รายงานผลต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยสรุป การปฏิรูปการศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมมาสร้างความเชื่อ ค่านิยมใหม่ในการจัดการศึกษา และผลผลิตที่ได้รับให้เกิดคุณภาพที่สังคมมุ่งหวัง เน้นการมีส่วนร่วมทั้งการจัดทรัพยากรเพื่อการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างเป็นกระบวนการ ฝึกการคิดแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีอย่างฉลาด โดยคงคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ในระบบการบริหารจัดการ กระจาย

ความรับผิดชอบ ให้เกิดการตัดสินใจในหน่วยงานปฏิบัติการในลักษณะของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งด้านการสนับสนุนทรัพยากร และการใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการสนองตอบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

1.2 มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสิ่งนั้น จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 29-47)

มาตรฐานด้านผลผลิต

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตร คือ

1. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในวิชาสามัญ มีทักษะในการสื่อสาร รู้เท่าทัน และสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้

2. มีทักษะเชิงกระบวนการไปใช้ในการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการทำงาน และมีความสามารถในการจัดการ คือ

1. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมองการณ์ไกล

2. มีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผลปรับปรุงงาน เลือกใช้แนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ

3. มีทักษะในการจัดกระบวนการทำงานและมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. มีการใช้กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการทำงานที่ซับซ้อนในสังคม

5. มีการเลือกใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการพัฒนางาน

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ คือ

1. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามคุณธรรมพื้นฐานเป็นแบบอย่างที่ดีได้

2. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

3. มุ่งมั่นในการทำงานจนสำเร็จมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพสุจริต

4. มีความชื่นชมและเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยในสังคมโลก

6. ปฏิบัติต่อสาธารณสมบัติและดูแลรักษาเสมือนสมบัติตนและปกป้องความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสมบัตินั้น

7. ขอมรับในความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีสุขภาพพลานามัย และบุคลิกภาพที่ดี คือ

1. สามารถดูแล และเสริมสร้างสุขอนามัยของตนเองจนเป็นนิสัย
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานตามวัย
3. มีสุขภาพจิตดี และควบคุมอารมณ์ได้
4. มีการควบคุมตนเองและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและร่วมพัฒนาสังคม คือ

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามสิทธิและหน้าที่ของตนในการเป็นพลเมืองดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เอื้ออาทรเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา
3. สามารถพัฒนาตนให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ให้เหตุและผลในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความพร้อมและวุฒิภาวะที่จะเรียนรู้เหมาะสมกับวัย คือ

1. มีความรู้ความสามารถพื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนรู้
2. มีความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่จะเรียนรู้
3. มีความมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีกระบวนการ

มาตรฐานที่ 2 มีครูเพียงพอในการจัดการเรียนการสอน คือ

1. มีจำนวนครูตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกำหนดไว้
2. มีครูที่มีวุฒิและประสบการณ์ตรงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ

เพียงพอ

มาตรฐานที่ 3 ครูมีลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู คือ

1. เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู

อยู่เสมอ

- กับผู้เรียน
2. เป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิด
  3. เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
  4. เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง
  5. เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
  6. เป็นผู้ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดกับ
- ผู้เรียน
7. เป็นผู้ที่สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
  8. เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
  9. เป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์
  10. เป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นหรือสร้างสรรค์ชุมชน
  11. เป็นผู้ที่สามารถแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาตนเองและ
- ชุมชน
- มาตรฐานที่ 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ
1. เป็นผู้นำที่ดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศเวลาให้โรงเรียนอย่างเต็มที่
  2. มีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล
  3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
  4. มีความมุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้ เข้าใจในหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผล ประเมินผล การแนะแนวจนสามารถนิเทศภายในได้
  5. เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน
  6. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม
  7. มีหลักธรรมของผู้บริหาร (พรหมวิหาร 4 , สังคหวัตถุ 4)
  8. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างเป็นระบบและ
- ต่อเนื่อง
9. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาและตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล
- ที่ถูกต้อง
10. มีความสามารถในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์

มาตรฐานที่ 5 ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนับสนุนร่วมมือในการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษา คือ

1. มีองค์กรต่างๆ ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนที่ช่วยสนับสนุนสถานศึกษา
2. มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา
3. มีการให้บริการ แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 6 มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และข้อมูลหลากหลายเพียงพอที่จะสร้างเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

1. มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรครบถ้วนเพียงพอ
2. มีสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออื่นๆ ที่ทันสมัย หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
3. มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ และสถานประกอบการในชุมชน ที่ส่งเสริมนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 มีงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

1. มีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐหรือชุมชนเพียงพอ
2. มีวัสดุและครุภัณฑ์ที่จำเป็นเพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน
3. มีแผนผังแม่บทเกี่ยวกับอาคารสถานที่
4. มีอาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพออยู่ในสภาพที่ใช้การได้และเป็นปัจจุบัน บริเวณร่มรื่น สะอาด สวยงาม
5. มีห้องเรียน อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการที่เพียงพอและเอื้อต่อการเรียนรู้
6. มีบริเวณสำหรับออกกำลังกาย พักผ่อนที่เหมาะสม และปลอดภัย
7. มีสาธารณูปโภคเพียงพอแก่ความจำเป็น
8. มีห้องน้ำห้องส้วม ถูกสุขลักษณะปลอดภัย
9. มีห้องสมุดได้มาตรฐานตามเกณฑ์ปลอดภัย
10. มีสถานที่รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษาบริหารงานและจัดการศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร ทรัพยากร การเงิน กิจการนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ คือ

1. มีปรัชญาและนโยบายเป็นเครื่องชี้นำในการบริหารสถานศึกษา
2. มีการจัดองค์กรการบริหารและระบบงานที่ชัดเจน
3. มีการจัดทำแผนโครงการ คู่มือดำเนินงาน และคู่มือการปฏิบัติงาน
4. มีการบริหารและควบคุมคุณภาพการดำเนินงานอย่างเป็นระบบทุก

ขั้นตอน

5. มีการประเมินตนเอง และบันทึกผลการปรับปรุงแก้ไข
6. ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน
7. มีการนิเทศ ติดตาม กำกับ ประเมินและรายงานผลการดำเนินงานอย่าง

เป็นระบบ

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ คือ

1. นำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษา ชุมชนและผู้เรียน มาวิเคราะห์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. มีการเตรียมการเรียนการสอนโดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนการสอน จัดหา ทำสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งเครื่องมือวัดผลและประเมินผล
3. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและกระบวนการกลุ่ม ใช้การสอนที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแนะแนวและการปฏิบัติจริง
4. มีการประเมินผลเป็นระยะๆด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริง และผลงานสะสมของผู้เรียนแล้วนำผลไปพัฒนาผู้เรียนและการสอนของครู
5. มีการวิจัยในชั้นเรียนและนำผลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
6. มีรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษาจัดกิจกรรมและบริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ คือ

1. จัดกิจกรรมและบริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนและสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

2. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกับชุมชน

3. จัดบริการแหล่งความรู้ให้คำปรึกษาและสิ่งสนับสนุนอื่นๆที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐาน ซึ่งการกำหนดมาตรฐานการศึกษามีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 11)

1. ทำให้สถานศึกษามีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนว่า ในการที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนจะต้องจัดอย่างไร โรงเรียนจะต้องการควบคุมคุณภาพอย่างไร การทำงานให้เป็นมาตรฐานจะต้องดำเนินการอย่างไร

2. ทำให้กรมเจ้าสังกัดมีแนวทางในการจัดปัจจัยความพร้อมด้านต่างๆให้สถานศึกษาพึงมีพึงได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

3. เป็นการกำหนดความสำเร็จขั้นต่ำที่ควรจะเป็นได้

4. เป็นการป้องกันการเลื่อนไหลกลับไปยังมาตรฐานเก่าที่ต่ำกว่า

5. ทำให้สะดวกในการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินผล

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา (2541 : 24 – 25) ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาในสังกัด เพื่อเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายในและภายนอก มีเกณฑ์ดังนี้

1. ด้านผลผลิต เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยกำหนดให้มีความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีทักษะเชิงกระบวนการในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีประสานกับภูมิปัญญาไทย มีจิตใจที่อ่อนโยน มีการแสดงออกทางกายที่งดงาม พัฒนาดนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

2. ด้านปัจจัย เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นตัวผู้เรียนเป็นผู้ที่มี

ความพร้อมด้านความรู้พื้นฐาน เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น ใฝ่ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างเป็น กระบวนการ ครุมีจำนวนที่เพียงพอตามเกณฑ์อัตรานักเรียน ครุมีประสบการณ์ มีความ สามารถในการกิจที่รับผิดชอบ พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลิดและใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน สามารถ ประสานประโยชน์กับเพื่อนครูและผู้บริหารอย่างสร้างสรรค์ ในโรงเรียนและชุมชน ให้เป็น ผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ รู้จักใช้สารสนเทศในการพัฒนางาน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์กว้าง ไกล เป็นผู้นำในการปฏิบัติตน ครองธรรมในการบังคับบัญชา คิดพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของทีมงาน แสวงหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา มีการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ ผู้ปกครอง องค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชน มีการประสานสัมพันธ์สนับสนุน ด้านงบประมาณ วิทยากร มีการแลกเปลี่ยนการให้บริการซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนและหน่วยงานอื่น หลักสูตรมีความพร้อมที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และชุมชน มีสื่อที่ดีเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ซึ่งได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐและชุมชนอย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ร่มรื่นสวยงาม มีบรรยากาศ ในการเรียนรู้ มีความพร้อมในการใช้ประโยชน์ทางการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สาธารณูปโภคถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

3. ด้านกระบวนการ เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถานศึกษาต้องกำหนด วิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดองค์กรสายงานบริหารที่ชัดเจน กำหนดแนวทางการ ดำเนินงาน มีการควบคุมกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ มีการประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงและ พัฒนางาน ใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงาน มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็น ระบบ การจัดการเรียนการสอนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ผู้เรียนและ ชุมชน มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสอน และการปฏิบัติจริง มีการประเมินผลจากสภาพจริง มีการวิจัยในชั้นเรียน และนำผลการวิจัย มาประยุกต์ใช้และพัฒนาการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสนใจและ ความต้องการของผู้เรียน และสนับสนุนให้มีกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตกับชุมชน

มาตรฐานการศึกษา มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่ง มีแนวทางในการพัฒนาหลัก 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผลผลิต โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็น

บุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณภาพและมีการพัฒนาได้เต็มศักยภาพ โดยมีมาตรฐานด้านปัจจัย คือ การเตรียมการพัฒนา ครูผู้สอน ให้พร้อมสำหรับผู้เรียนและ มาตรฐานด้านกระบวนการ คือการพัฒนากระบวนการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้านเพื่อให้มีความพร้อมและมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดำเนินไปได้อย่างสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

1.3 การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 4 เป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นการศึกษาระดับกลางที่เชื่อมต่อระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้เข้าใจและรู้จัก เลือกออาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถและทักษะต่อจากระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควรแก่วัย รวมทั้งการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือเพียงพอแก่การประกอบกิจการและประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการและอาชีพและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 12-13) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมายนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของโรงเรียน มีอำนาจการตัดสินใจให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการร่วมกัน (กรมสามัญศึกษา. 2541 : 4)

ในการบริหารโรงเรียนระดับมัศึกษานั้น นักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกหน้าที่ของโรงเรียนไว้ต่างกัน ดังนี้

มาโนชญ์ เกตุศิริกุล (2539 : 14) ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ว่า การมัธยมศึกษาคือ การศึกษาที่วางไว้สำหรับเยาวชนในวัย 12-17 ปี เน้นหนักเพื่อให้เป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้แสดงออกและทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในด้านการคิดค้น รวมทั้งพัฒนาด้านสังคม ร่างกายและสติปัญญา

กรมสามัญศึกษา (2541 : 2) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผลตามวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาระยะที่ 8 ไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ชี้แนะนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นอุทยานการศึกษาและโลกแห่งการเรียนรู้
3. พัฒนาโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน
4. พัฒนานวัตกรรมทุกกลุ่มทุกระดับ
5. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ
6. จัดเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและบริหารจัดการ
7. ให้ชุมชน ท้องถิ่น เอกชน หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

โอกาส รัชวัฒน์ (2540 : 10-20) ได้กล่าวถึงการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า การบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีกรอบการดำเนินงานบริหาร โดยแบ่งงานโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็น 4 งาน คือ

1. ฝ่ายธุรการ ดูแลเกี่ยวกับงานสารบัญ งานการเงิน และบัญชี และงานพัสดุ
2. ฝ่ายวิชาการ ดูแลเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
3. ฝ่ายปกครองนักเรียน ดูแลเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียน และการนิเทศติดตามดูแลนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ตามสังคมและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4. ฝ่ายบริการ ดูแลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว สามารถทำให้ทุกฝ่ายดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาหรือบริการการศึกษา และสมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ภายใต้การแบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครองนักเรียน และฝ่ายบริการ

การบริหารแนวใหม่ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงสภาพการศึกษา คือการปฏิรูประบบ โครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2543 : 16) การปฏิรูปการศึกษามีการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย บางแห่งเน้นการปรับ ปรุงการบริหารภายในสถานศึกษา เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาและ ภาวะผู้นำ บางแห่งวางแผนงบประมาณด้วยตนเอง จะเน้นการกระจายอำนาจจากหน่วยงาน ส่วนกลางไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนา บุคลากร และการแนะแนวนักเรียนในระดับสถานศึกษา การกระจายอำนาจ การบริหารจัดการ การที่สถานศึกษา เป้าหมายสุดท้ายคือ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการ บริหารจัดการที่สถานศึกษายังทำให้เกิดการปฏิรูประบบบริหารด้วยการกระจายอำนาจ และลดระเบียบต่าง ๆ ลงเพื่อให้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

วาร์นีย์ (Varney, 1997 : 152) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่สถานศึกษาไว้ 4 แบบ แต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันตามมิติต่าง ๆ เช่น ใครเป็นผู้ริเริ่ม เกี่ยวข้องกับใคร ควบคุมในเรื่องใด เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบจะสะท้อนความสนใจในเรื่องที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบริหารแบบประชาธิปไตย เป็นการบริหารที่ให้ประชากรในสถาน ศึกษาทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพ ครูในสหรัฐอเมริกา

รูปแบบที่ 2 การบริหารที่ครูใหญ่เป็นผู้ชี้แนะ เป็นการบริหารด้วยการปรึกษาหารือกับ บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน แต่การตัดสินใจเป็นอำนาจของครูใหญ่และ ผู้บริหารเป็นผู้ชี้ขาด

รูปแบบที่ 3 การบริหารโดยคณะผู้ปกครอง โดยทั่วไปคณะผู้ปกครองจะมาจากการ เลือกตั้ง เพื่อลดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ในบางกรณีการบริหารตามรูปแบบนี้ อาจปรับให้คล้ายกับการบริหารสถานศึกษาในกำกับของรัฐ

รูปแบบที่ 4 การบริหารโดยคณะกรรมการในพื้นที่สถานศึกษาที่มีอำนาจการดำเนิน งานที่จำกัด แต่มีอิทธิพลต่อพื้นที่โดยรอบสถานศึกษานั้น เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษา เฉพาะทาง ตัดสินใจในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ส่งมาจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา เป็นต้น

นอกจากนี้ วาร์นีย์ (Varney, 1997 : 154) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจระดับสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นหลัก 3 ประการ คือ

1. ประสิทธิภาพในการบริหาร การบริหารที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เลียนแบบจากวงการธุรกิจ การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรจะขึ้นอยู่กับบุคคลที่เขาู้ดีที่สุดว่าเขาต้องการอะไร โดยอาศัยหลักการตลาดและการแข่งขัน และเชื่อว่าการตัดสินใจในระดับผู้ให้บริการ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

2. ประสิทธิผลของการจัดสถานศึกษา คาดหวังว่าการกระจายอำนาจจะทำให้มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล และคาดหวังว่าจะมีนวัตกรรมต่าง ๆ เพิ่มในอัตราสูงขึ้น เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคุณธรรม และพันธสัญญาที่จะต้องดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่นักเรียน

3. การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคคลในระดับสถานศึกษา แต่จะมีใครเกี่ยวข้องและร่วมตัดสินใจในเรื่องใด อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะนำมาเสนอ การตัดสินใจส่วนใหญ่จะเน้นที่ครู ในฐานะเป็นผู้ให้บริการและสร้างผลผลิต

แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และ 40 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 29 – 30)

ตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (School Based Management หรือ SBM) กล่าวคือ สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้รับบริการและชุมชนโดยรอบภายใต้กรอบนโยบายและแผนที่กระทรวงและเขตพื้นที่การศึกษากำหนด โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้สังคมตรวจสอบตลอดเวลา

ดังนั้นเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ หาแนวทางเพื่อให้การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการ คือ ต้องปรับ

เปลี่ยนบทบาทหน้าที่และขอบข่ายการดำเนินงานของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น การลดขนาดการบริหารในส่วนกลาง ขจัดชั้นตอนที่ไม่จำเป็นออก เพื่อทำหน้าที่กำกับ และตรวจสอบการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งจะตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะประสานงานที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางและสถานศึกษาโดย จะทำหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องตามนโยบายและมาตรฐานสถานศึกษา ส่วนบทบาทหลักในการบริหาร การศึกษานี้มีผลให้สถานศึกษาไม่สมบูรณ์โดยตรง

การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษานี้มีผลให้ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต่างๆต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ใหม่ หลายประการสรุปได้ดังนี้

1. สถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีพันธสัญญาต่อผู้เรียนและชุมชน เช่น การปฏิรูป การเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบผลการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

2. ผู้ปกครองและชุมชน ความผูกพันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรใน สถานศึกษาในกระบวนการเรียนการสอนจะเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองจะต้องร่วมกันกับสถาน ศึกษาในการดูแลการเรียนของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนรวมทั้งผู้ปกครองจะเข้ามามีบทบาทอื่นๆ ร่วมพัฒนาหลักสูตรร่วมจัดการเรียนการสอน ร่วมพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งเข้าร่วมใน กระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. การบริหารจัดการ การตัดสินใจในการบริหารการศึกษา จะเปลี่ยนไปในรูปแบบ ขององค์คณะบุคคลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แทนการบริหารสถานศึกษา โดยผู้ บริหารสถานศึกษาแต่เพียงผู้เดียว ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนองค์กรชุมชนที่เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้องรู้บทบาทอำนาจหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ร่วมกำหนดกฎกติกา และแนวปฏิบัติ เพื่อประสานความร่วมมือ ระหว่างชุมชนและสถานศึกษาในการร่วมพลังความคิดในการใช้ทรัพยากร ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในการจัดการศึกษา

4. บุคลากรในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ในหน้าที่ให้เป็นผู้มืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนครู และบุคลากรในท้องถิ่น

5. ในการพัฒนาการศึกษา ที่จะต้องเป็นผู้นำที่จะต้องมีความสามารถประสานพลังของครูในโรงเรียน รวมทั้งชุมชนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 :32 - 34)

เนื่องจากการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่หลังจากประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้อง (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 49)

1. มีการกำหนดหน้าที่ ขอบข่าย บทบาท และคู่มือการดำเนินงานและร่วมกันพัฒนาการศึกษา มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยปฏิบัติ และให้มีโครงการนำร่องเพื่อปรับปรุงแบบการบริหารจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันก่อนที่จะนำไปขยายผลทั่วประเทศ

2. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา อย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ปรับบทบาทและกระบวนการทำงานแบบกระจายอำนาจทุกฝ่าย ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งสร้างระบบแรงจูงใจที่เป็นธรรม

3. การกระจายอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยใช้การสร้างรากฐานทางประชาธิปไตย ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันใช้สิทธิใช้เสียง เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และร่วมคิดร่วมทำ

4. สร้างระบบฐานข้อมูลในเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการบริหารจัดการที่เหมาะสม

โดยสรุปการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารตนเองมากขึ้น แต่ทั้งนี้สถานศึกษาต้องรู้จักปรับเปลี่ยนและทำหน้าที่ตามบทบาทใหม่ได้ มีหน่วยตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาและการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานจะส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในสถานศึกษา และมีความเต็มใจที่จะสนับสนุนในเรื่องการเงิน และการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาจะช่วยส่งให้การกระจายอำนาจให้ผลในเชิงบวกต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน

1.4 ความสำคัญของงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 102) ได้สรุปไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย ซึ่งแนวนโยบายของรัฐยังได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาควรจัด

ให้สนองตอบความต้องการของชุมชน และแก้ปัญหาของชุมชนได้ อาศัยสรรพกำลังและทรัพยากรในการจัดการศึกษาจากรัฐเพียงอย่างเดียวมันไม่เพียงพอ จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังและทรัพยากรจากท้องถิ่น หรือชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียนด้วย และเมื่อโรงเรียนได้อาศัยชุมชนเป็นแหล่งวิทยากรและแหล่งทรัพยากรในการพัฒนา โรงเรียนก็จะสามารถบริการชุมชนและช่วยพัฒนาควบคู่กันไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนก็คือ การพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนาโรงเรียนก็คือ การพัฒนาชุมชนนั่นเอง ดังนั้น โรงเรียนกับชุมชนต้องร่วมมือกันในการพัฒนาตลอดเวลา

พิสิฐ พิชณานนท์ (2540 : 26) ได้กล่าวว่า งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นมีความสำคัญมาก ต้องพิจารณากันเป็นพิเศษ ประเทศไทยยังเอาใจใส่ในเรื่องนี้น้อยมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนรัฐบาล มีรัฐบาลอุปการะอยู่มิใช่ของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง แต่ก็ มีหลักฐานที่ว่า โรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมักจะมีความสำเร็จก้าวหน้าทางด้าน วัสดุ เช่น อาคารสถานที่ อุปกรณ์การศึกษา และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ และเป็นที่สังเกตได้ว่าโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นส่วนมากจะเป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีฐานะเป็นสถาบันและองค์กรทางสังคม โรงเรียนเกิดขึ้นจาก ความต้องการและความจำเป็นของสังคม เพื่อรับใช้และบริการสังคม (Service Organization) โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้บทบาทของโรงเรียนจึงมีลักษณะคล้ายบทบาทของสถาบันครอบครัว ในอดีตครอบครัวหรือบ้าน มีบทบาทในการใช้การศึกษาอบรมเด็กและเยาวชน แต่ในปัจจุบันสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไปบ้านจึงให้การศึกษาอบรมแก่เด็ก น้อยลง ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องรับภาระเพิ่มขึ้นโดยโรงเรียนมีหน้าที่ ดังนี้

1. สนองความต้องการทางสังคม (Demands of Society) หน้าที่ของโรงเรียนในด้านนี้ คือ การฝึกคนให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเกี่ยวกับประเทศบ้านเมือง เพื่อให้บุคคลเป็นพลเมืองดีของประเทศ นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องฝึกคนให้มีความสามารถทางด้าน มนุษยสัมพันธ์ รู้จักนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการดำรงชีวิต และปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

สำหรับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่ด้อยพัฒนา โรงเรียนยังต้องมีหน้าที่ในการปรับปรุงและสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ เพื่อต้องการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก และในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้สูงขึ้นด้วย

2. สนองความต้องการของแต่ละบุคคล (Needs of Individuals) หน้าที่ของโรงเรียนในด้านนี้คือ การส่งเสริมให้บุคคลรู้จักสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม รู้จักตนเอง รู้จักยับยั้งชั่งใจ นอกจากนี้โรงเรียนยังทำหน้าที่ฝึกคนให้มีสมรรถภาพทางเศรษฐกิจในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนตามหน้าที่นี้ โรงเรียนจะต้องพิจารณาถึงความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและระดับความสามารถของแต่ละคน เพื่อจะได้ส่งเสริมให้บุคคลเต็มที่จะตามความสามารถที่เขามีอยู่

หน้าที่ของโรงเรียนในด้านการฝึกอบรมนักเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้า ตามความสามารถบุคคลให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา อาจแยกหน้าที่ของโรงเรียนได้ดังนี้

1. ให้ความรู้ทางด้านวิชาการทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมให้แก่ผู้เรียน
2. ฝึกให้เด็กมีทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพและทางด้านเศรษฐกิจ
3. ฝึกอบรมให้เด็กมีวัฒนธรรม ศีลธรรม จรรยาและมารยาทดีงาม
4. ดำเนินงานของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศและระเบียบแบบ

แผนของทางราชการ

5. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อช่วยกันปรับปรุงโรงเรียนและชุมชน

จากความสำเร็จข้างต้นจะเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นมีความสำคัญต่อการบริหารงานโรงเรียน สรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนมีความสะดวกยิ่งขึ้น
2. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
4. ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชนเพื่อประกอบการกำหนด

นโยบายของโรงเรียน

5. มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนเป็นการพัฒนาสังคมทางหนึ่ง
6. เป็นการบริหารงานที่ส่งเสริมในเรื่องการอยู่ร่วมกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันใน

สังคม

7. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น

ชุมชนกับการจัดการศึกษา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาไม่จำเป็นต้องมาจากการวางแผนของนักการศึกษาฝ่ายเดียว อาจมาจากนักวิทยาศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมวิทยา นักศิลปะ นักจิตวิทยา ประชาชน ผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียน และอื่น ๆ ซึ่งมาร่วมกันวางแผน ร่วมกันกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยวิธีบูรณาการทางความคิด และการปฏิบัติการที่มีคุณภาพ สนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้คนที่มาจากหลากหลายอาชีพได้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ประสิทธิ์ พานดวงแก้ว (2539 : 96) ได้เสนอหลักที่ควรยึดในการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

1. ควรมีความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ และประชาชนในการพัฒนาโรงเรียน สิ่งที่ชุมชนตระหนักคือ โรงเรียนไม่สามารถบริหารได้อย่างเต็มที่ หากปราศจากความร่วมมือของประชาชน

2. นโยบายการศึกษา ควรมาจากการกำหนดของประชาชน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในระดับประเทศ ประชาชนทั้งประเทศควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาในระดับท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่โดยตรงก็ทางอ้อม นักวิชาการ นักการศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ควรมีหน้าที่ให้คำแนะนำแต่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย ควรได้กระทำโดยประชาชน ในหลักการนี้อาจไม่ได้รับการยอมรับจากนักการศึกษาและนักวิชาการด้วยเห็นว่าประชาชนคนไทยยังด้อยในการศึกษาเกินกว่าที่จะตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แต่การตัดสินใจเรื่องนโยบายการศึกษาที่สำคัญควรเป็นของประชาชน

3. การดำเนินงานที่แท้จริง เป็นความรับผิดชอบของนักวิชาการและบุคลากรทางการศึกษา ในขณะที่นโยบายการศึกษาหรือการตัดสินใจว่าโรงเรียนควรจะเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของประชาชน แต่หน้าที่การทำงานที่แท้จริงเป็นของนักวิชาการ ครู – อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน จึงสรุปได้ว่าประชาชนควรเป็นฝ่ายกำหนดว่าควรได้อะไรจากการศึกษา ส่วนนักการศึกษาและบุคลากรของโรงเรียนเป็นฝ่ายกำหนดและดำเนินการว่าจะทำอย่างไร

4. ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับการศึกษาทุกระดับ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนระดับชาติ จังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน ฯลฯ และผลการดำเนินการศึกษาไม่ว่าในระดับใดก็ตามมีผลสืบเนื่องกันได้

5. การให้ประชาชนธรรมดามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะต้องมีการแนะนำจาก

นักวิชาการ โดยการกระทำในรูปแบบของการประชุมร่วมกัน การจัดปฐมนิเทศ การวางรูปแบบ โครงสร้าง ฯลฯ บางครั้งประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างได้โดยไม่ต้องมีความช่วยเหลือจากฝ่ายวิชาการ แต่ในหลาย ๆ ครั้งอาจเกิดปัญหาที่แก้ไขได้ยากตามมา ภายหลัง

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียน จะต้องกระจายไปอย่างต่อเนื่อง นโยบาย แผนงาน และปัญหาต่าง ๆ ควรได้กระทำและศึกษาเพื่อเป็นการสนองความต้องการของชุมชน อย่างแท้จริง

7. การมีส่วนร่วมใด ๆ ในการศึกษาของประชาชน ควรขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการศึกษา ปัญหาทางการศึกษานั้นยุ่งยากและสับสน บางครั้งปัญหามีขอบข่ายกว้างขวางเกินกว่า จะแก้เฉพาะในชุมชน หากจะแก้ไขให้มีประสิทธิภาพควรจะได้มีการศึกษากันอย่างหนัก ถกเถียงข้อดีข้อเสียและการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยจะต้องพิจารณาถึงเหตุผลเป็นสำคัญ

8. การเข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปอย่างมีแบบแผน ควรมีกำหนดขอบเขตของ ประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วม อาจได้แก่ การวางกฎระเบียบแนวปฏิบัติของการทำงานร่วมกัน ทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตน มิฉะนั้นอาจเกิดปัญหาได้

9. การเข้าร่วมควรปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะในบางครั้งการแก้ ปัญหาประเภทเดียวกันทำสำเร็จในชุมชนหนึ่ง แต่จะไม่ได้ผลเลยหากกระทำในอีกชุมชนหนึ่ง เช่น โครงการ โรงเรียนชุมชนที่มีในประเทศสหรัฐอเมริกา ฟิลิปปีนส์ อาจใช้ไม่ได้ในประเทศไทย ก็ควรจะได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

10. การเข้าร่วมจะต้องมีการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้เรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต้องเริ่มต้นจากการทำงานระดับง่าย ๆ ก่อน แล้วจึงเริ่มไปสู่งานยาก

การบริหารการศึกษาของประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา ส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้ผูกขาด แต่ ในปัจจุบันนโยบายและบทบาทของรัฐเปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นให้ส่วนต่าง ๆ ของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ด้วยการระดมทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งมวลใน สังคม เพื่อจัดการศึกษาให้กว้างขวางและทั่วถึง ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทางการ ศึกษาเปลี่ยนไป แต่การบริหารการศึกษาที่รวมศูนย์อำนาจยังไม่มีปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนการปฏิบัติงานของทางราชการ ยังไม่เอื้อต่อการบริหาร การตัดสินใจในการดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 52-53)

การจัดการศึกษาในลักษณะการรวมศูนย์อำนาจอยู่ส่วนกลาง ทำให้การตัดสินใจในด้านต่าง ๆ เช่นในด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงบประมาณเกิดความล่าช้า นอกจากนี้การที่ประชาชนยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้ดำเนินการจัดการศึกษาไม่สามารถสนองตอบความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 71)

ดังนั้นหากการศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้แล้ว ก็ถือว่าการจัดการศึกษาล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการที่จะจัดการศึกษาได้ผลดี จะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและชุมชน ในเรื่องการส่งเสริมโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนของชุมชน แต่ในความรู้สึกรักของประชาชนแล้ว โรงเรียนของรัฐเป็นสถานทางราชการ ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกปลอมที่ทางราชการนำไปจัดตั้งไว้ในชุมชน ประชาชนหรือชุมชนยังไม่รู้สึกเป็นเจ้าของหรือมีบทบาทร่วมในการบริหาร การจัดการศึกษาของโรงเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการบริหารของโรงเรียนยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งจากการวางแผนการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ได้กำหนดนโยบายที่ 5 : ปฏิรูประบบการบริหารและจัดการศึกษา โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 : การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาที่หลากหลายมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชนและท้องถิ่นอย่างจริงจัง

1.5 ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนมัธยมศึกษานอกจากจะมีภารกิจในด้านการให้การศึกษาอบรมแก่เยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนแล้ว ยังมีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีชุมชนเป็นเจ้าของ

กรมสามัญศึกษา (2539 : 8 – 18) ได้กำหนดขอบข่ายงานโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้คือ

1. การวางแผนงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน
2. การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การวางแผนงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนจะต้องคิดหาวิธีดึงเอาชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมดำเนินกิจกรรม ดำเนินความคิดเห็นต่างๆ ในการจัดโรงเรียนและในทำนองเดียวกัน โรงเรียนจะต้องมีบทบาทต่อชุมชนด้วยการส่งเสริมความรู้ความสามารถ ให้บริการต่างๆ แก่ประชาชนในท้องถิ่น ช่วยให้ท้องถิ่นให้พัฒนาขึ้น

จาตุรงค์ เสนแดง (2533 : 20) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ว่า

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ เป็นภารกิจที่จะต้องทำต่อเนื่อง ตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินงาน
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์ มิใช่ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนชุมชน
6. ต้องดำเนินการให้เข้ากับสภาพการณ์ของโรงเรียนและชุมชน
7. ต้องดำเนินการให้ยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาวะ วิธีการ เวลาและโอกาส

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2536 : 328 – 329) ได้เสนอวิธีดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การดำเนินการควรทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
2. การติดต่อให้เน้นไปในทางบวก
3. สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ไม่จำกัดวงเฉพาะกลุ่ม
4. พร้อมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะของประชาชนตลอดเวลา
5. ใช้วิธีการง่ายๆและเป็นกันเอง

สรุปได้ว่า โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักชุมชน และทำให้ชุมชนรู้จัก รวมถึงพร้อมที่จะให้การสนับสนุนโรงเรียนในทุกๆเรื่องด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต่อไป

การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา (2542 : 38) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ดังนี้

1. การกำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม ลักษณะนิสัย และความประพฤติ
2. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านวิชาการ
3. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านคุณธรรมจริยธรรม
4. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านกีฬา
5. การรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมัธยมศึกษาได้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติของกรมสามัญศึกษา ในด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ดังนี้

1. การกำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างคุณธรรม ลักษณะนิสัยและคุณธรรม คือ
  - 1.1 โรงเรียนได้กำหนดปรัชญา คำขวัญ และคติธรรมของโรงเรียนไว้อย่าง

ชัดเจน

- 1.2 มีการเผยแพร่อุดมการณ์ของโรงเรียนสู่ชุมชน
2. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านวิชาการ คือ
  - 2.1 โรงเรียนได้เข้าร่วมการประกวดแข่งขัน และแสดงผลงานในด้านวิชาการใน

ระดับอำเภอและจังหวัด

- 2.2 มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
- 2.3 มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่นๆขึ้นภายในโรงเรียน

3. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรม คือ
  - 3.1 ส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนประกอบคุณงามความดี
  - 3.2 มีการประกวดการจัดกิจกรรมด้านจริยธรรม
  - 3.3 มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา

4. การสร้างเกียรติประวัติทางด้านกีฬา คือ
  - 4.1 ให้มีการแข่งขันทางด้านกีฬาภายใน
  - 4.2 สนับสนุนการเล่นกีฬา
  - 4.3 ส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับอำเภอและจังหวัด

4.4 มีการประกาศเกียรติคุณผลงานดีเด่นด้านกีฬา

5. การรวบรวมและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน คือ

5.1 จัดทำประวัติดีเด่นของโรงเรียนไว้

5.2 จัดรวบรวมเกียรติประวัติ และเผยแพร่ภายในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนนั้น จะประสบผลสำเร็จได้จะต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากบุคคลทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพราะเป็นการรายงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทราบ ทางโรงเรียนจะต้องสร้างศรัทธา สร้างความรัก ความเชื่อถือ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การให้บริการชุมชน

การให้บริการตามความหมายที่เข้าใจโดยทั่วไปมักจะหมายถึง การบรรเทาทุกข์ การสร้างความพอใจ หรือการช่วยแก้ปัญหาแก่ผู้ประสบปัญหา ให้ได้พ้นปัญหานั้น ดังนั้น การบริการชุมชนจึงหมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่ชุมชนในสิ่งที่สามารถทำได้

กรมสามัญศึกษา (2539 : 57 – 59) ได้กำหนดแนวทางต่างๆด้านการให้บริการชุมชนของโรงเรียนไว้ว่า จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การให้บริการข่าว
2. การให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย
3. การให้บริการส่งเสริมอาชีพ
4. การให้บริการด้านนันทนาการ
5. การให้บริการด้านอาคารสถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์
6. การให้บริการด้านวิชาการ

สรุปได้ว่า การบริการชุมชนของโรงเรียนถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามความพร้อมและความสามารถที่จะดำเนินการได้ จึงจะต้องระดมความพร้อมทางด้านกำลังคน กำลังความคิด กำลังความสามารถของทุกๆ ฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อร่วมมือกันให้บริการชุมชน อันจะช่วยให้ประชาชนในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ในการบริหารด้านโรงเรียนกับชุมชนนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องดำเนินการก็คือ โรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อช่วยแนะนำส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่บริการของโรงเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีส่วนช่วยทำให้คุณภาพของประชากรสูงขึ้น โดยดำเนินการให้สอดคล้องตามแนวนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และกรมสามัญศึกษา มีผู้อธิบายความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (2538 : 132) กล่าวว่า ความหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชน จากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นการจูงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนวางไว้

สุภรณ์ ศรีพหล และกล้า ทองขาว (2536 : 319-321) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนไว้ว่า จะต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ
2. ด้านสังคม
3. ด้านการเมืองการปกครอง

โดยจะต้องคำนึงถึงปัจจัยประกอบ ดังนี้

1. ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และชุมชนกลุ่มเป้าหมาย
2. ความสามารถและข้อจำกัดของเจ้าของโครงการ
3. ความสามารถและข้อจำกัดของหน่วยงานข้างเคียง
4. สภาพสังคมและประชาชนในพื้นที่

ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องมีโครงการพัฒนาชุมชน ที่โรงเรียนน่าจะได้นำไปคิดทำ เพื่อก่อประโยชน์แก่ชุมชน คือ

1. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชน
2. สร้างผู้นำทางความคิด
3. สร้างภาวะการรวมกลุ่ม
4. สร้างความพอเพียงในปัจจัยสี่
5. ส่งเสริมอาชีพ

6. พื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

7. เสริมสร้างประสิทธิภาพของผู้นำในการบริหารและการจัดการ

สรุปได้ว่า โรงเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำในทุกๆ

ด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ศาสนาวัฒนธรรม การศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของประชาชนในชุมชนขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องดำเนินการ โดยมีการร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งโรงเรียน ชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน งานพัฒนาชุมชนของโรงเรียนจึงจะประสบผลสำเร็จ

การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ประสบผลสำเร็จนั้น นอกจากโรงเรียนจะจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการสร้างสรรค์การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ให้บริการชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังได้กล่าวมาแล้ว โรงเรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนในทุกๆด้าน ทั้งกำลังกาย กำลังใจ เป็นการระดมสรรพกำลังร่วมมือกับทางโรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2539 : 60 -61) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการได้รับสนับสนุนจากชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน ได้แก่

- 1.1 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- 1.2 จัดตั้งองค์กรที่ไม่ใช่นิติบุคคล เพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- 1.3 มีองค์กรที่เป็นนิติบุคคลเพื่อสนับสนุนโรงเรียน
- 1.4 มีผลงานที่สนับสนุนโรงเรียน

1.5 ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชน

การสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่

- ชุมชนได้สนับสนุนโรงเรียนด้านวิชาการ
- ชุมชนสนับสนุนโรงเรียนด้านวิชาการ โดยมีหลักฐานไว้ตรวจสอบได้
- เป็นการสนับสนุนตามแผนหรือโครงการของโรงเรียน
- ได้ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือ โครงการ
- ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน ได้แก่

- ชุมชนได้สนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพย์สิน
- ชุมชนสนับสนุนโรงเรียนด้านทรัพย์สิน โดยมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้
- เป็นการสนับสนุนตามโครงการของนักเรียน
- ได้ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
- มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ

การสนับสนุนด้านบริการ ได้แก่

- ชุมชนได้สนับสนุนโรงเรียนด้านบริการ
- ชุมชนสนับสนุนโรงเรียนด้านบริการ โดยมีหลักฐานตรวจสอบได้
- เป็นการสนับสนุนแผนหรือโครงการ
- ได้ผลงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนหรือโครงการ
- ได้รับการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า ชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียน โรงเรียนจะต้องสร้างศรัทธาให้ชุมชนมีความเชื่อมั่น เพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือกับทางโรงเรียนในทุกๆด้าน ทั้งด้านกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา ช่วยกันจัดกิจกรรมต่างๆกับทางโรงเรียน

การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามกรอบและแนวปฏิบัติที่วางไว้ มีการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติการดำเนินการตามแผนและประการสุดท้ายจะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นการสรุปผลการดำเนินการว่าประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้เป็นช่องทางในอันที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

เพ็ญรำไพ รามบุตร (2537 : 38) สรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในส่วนของโรงเรียนเกี่ยวข้อง ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนงาน การกำกับติดตาม ซึ่งควรมีการประเมินผลก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดแผนงาน การประเมินผลอาจใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การสำรวจ การใช้แบบสอบถาม การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากชุมชน แล้วนำมาประเมิน วิเคราะห์สรุปผลการประเมิน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ความ

รู้สึกของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน ได้ทราบถึงข้อบกพร่องของงาน ตลอดจนการปรับปรุงนโยบาย และแผนงานให้สมบูรณ์เหมาะสม ทำให้บุคลากรได้เข้าใจถึงความหมายแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถนำไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

กรมสามัญศึกษา (2539 : 61 – 62) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. มีการประเมินผลงาน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. มีหลักฐานไว้ตรวจสอบได้
3. มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ
4. มีการวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ

ชุมชน

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน นับเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อสนับสนุนการบริหารงานในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีการพัฒนามากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารและบุคลากร ต้องมีความตระหนักในการบริหารงานชุมชนทั้งในด้านการวางแผนงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพราะโรงเรียนกับชุมชนไม่สามารถแยกจากกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น ผู้ประสานงาน ผู้ให้บริการแก่ชุมชนและอื่นๆ เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชุมชน ชุมชนให้ความร่วมมือช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เป็นไปในรูปแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในที่สุดก็จะสามารถช่วยกันพัฒนาชุมชนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ประสิทธิ์ พานดวงแก้ว (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยด้านปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาตามสภาพ

พบว่า บุคลากรกับผู้นำชุมชนมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามสถานที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและโรงเรียนที่ตั้งอยู่นอกเขตเมือง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกันกับบุคลากรโรงเรียนกับผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการบริการชุมชน ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน บุคลากรในโรงเรียนและผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาโนชญ์ เกตุศิริกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษางานโรงเรียนกับชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสาวะถีพิทยาสรรพ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า งานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีข้อมูลของชุมชนที่เก็บรวบรวมไว้ และความต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนบ่อยครั้งมากน้อยเพียงใด การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนยังขาดงบประมาณและบุคลากรเพื่อให้บริการชุมชน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและขาดการบำรุงรักษาและสูญหาย การให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากร การรับการสนับสนุนจากชุมชนด้านวัสดุอุปกรณ์และการศึกษายังมีน้อย การประเมินผลงานสัมพันธ์กับชุมชนยังขาดการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานการทำงาน

ถวิล คนฉลาด (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนโดยภาพรวม ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีปัญหาในระดับมาก ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและด้านอื่นๆ มีปัญหาในระดับปานกลาง สาเหตุคือ ขาดการปรึกษาหารือกับชุมชนในการจัดทำแผนงาน ชุมชนไม่สนใจ ข่าวสารเกียรติประวัติของโรงเรียน ขาดวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน รวมทั้งพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ยุพเยาว์ ใจงาม (2540 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีปัญหาารวมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตัวแปรลักษณะชาติพันธุ์ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ พบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีลักษณะชาติพันธุ์ของชุมชนไทยลาว และกลุ่มชุมชนไทยเขมร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาารวมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง

สุรพล มีหนองหว้า (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริการงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ปัญหาการบริการงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และด้านการวางแผนการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครู - อาจารย์ มีปัญหาในการบริหารงานชุมชนไม่แตกต่างกัน

สมลักษณ์ ภูแสนคำ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดนโยบาย การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการบริหารงบประมาณ ส่วนด้านการจัดองค์การ การแบ่งสายงาน และการบริหารงานบุคคลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง งานวิชาการชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ในเรื่องการจัดหาวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาหนังสือเรียน การหาทุนให้นักเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับงานด้านอาคารสถานที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการหาสถานที่ การจัดสร้างโรงเรียน การใช้อาคารสถานที่เพื่อการประชุม การประกอบพิธีกรรมและการช่วยบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก มีเฉพาะเรื่องการควบคุมและการประเมินการใช้อาคารเรียนชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง งานด้านกิจกรรมนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการณรงค์การรับนักเรียน ใกล้เคียงบ้าน การจัดสวัสดิการ การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี

กีฬา การแนะแนวศึกษาต่อ การสอดคล้องดูแลความประพฤตินักเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรม ในการส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี งานประเพณีต่างๆ อยู่ในระดับมาก ส่วน ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ชุมชนในท้องถิ่นที่ตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงไม่สามารถเข้าร่วมในการจัด กิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนได้เต็มที่

บุญเข้ม คู่ป๋อง (2540 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถม ศึกษาจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และกรรมการศึกษา มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เว้นแต่ด้านการให้บริการชุมชนและด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของ โรงเรียน กรรมการศึกษาเห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติงานความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และ กรรมการศึกษาเห็นว่า มีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยรวมและรายด้าน ยกเว้นด้าน การให้บริการชุมชนและด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน กรรมการศึกษา เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ งาน และอุปสรรคในการปฏิบัติงานความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และกรรมการศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิพนธ์ ยศดา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการ ปฏิบัติงานความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัด มหาสารคาม โดยรวมทุกด้านและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้ บริการแก่ชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการประชา สัมพันธ์โรงเรียน ส่วนด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ประเวศ ฤชากุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและการปฏิบัติงานความ สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. ผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชนโดยส่วนร่วม เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงานความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมรายด้าน 2 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน และการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านย่อยพบว่า ส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน มีด้านย่อยปฏิบัติเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ส่วนการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน มีด้านย่อยปฏิบัติเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์ ด้านการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล ด้านความร่วมมือในการบริการข่าวสารและประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือในงานวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชุม วางแผนการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมชน ควรให้มีเอกสารแนะนำและการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนไปยังชุมชนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง และโรงเรียนควรจัดงบประมาณพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

พลตท ปู๊ว๊ง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า

1. ครู - อาจารย์ โดยส่วนรวมและในโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือ การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือการพัฒนาชุมชน ครู - อาจารย์ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางและมีปัญหารายด้าน 2 ด้าน อยู่ในระดับน้อย คือ ด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ส่วนครู - อาจารย์ โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาโดยรวมและด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่า ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดเล็ก และครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาโดยรวมและด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือกับชุมชนมากกว่า ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครู - อาจารย์ มีปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

มงคล รุณธาตุ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานให้บริการแก่ชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง การให้บริการของชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ มากกว่าด้านอื่นๆ และด้านที่ปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น คือ การให้บริการด้านอาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนูญ จันทร์ชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนกรมสามัญศึกษาที่มีชาติพันธุ์ไทยส่วย : ศึกษากรณีโรงเรียนกระแซงวิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. โรงเรียนได้ดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนครบ 6 ด้าน คือ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชนการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ปัญหาที่พบ คือ การประสานงานกับชุมชนยังไม่ทั่วถึงและเป็นปัจจุบันการกำหนดระยะเวลากิจกรรมไม่เหมาะสม นักเรียนมีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงานยังไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ ขาดอุปกรณ์ด้านกีฬา บุคลากรผู้ควบคุมนักเรียนไม่เพียงพอ ขาดความร่วมมือจากชุมชนบางส่วน ไม่มีแบบประเมินและผลการประเมินไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม ซึ่งโรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง จัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรม สร้างความตระหนักให้กับนักเรียน โดยยกย่องชมเชยผู้กระทำความดี จัดนิทรรศการต่างๆ เผยแพร่ผลงานครูและนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดหาอุปกรณ์ต่างๆที่ขาดแคลนเพิ่มเติม รณรงค์ให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ให้สมาคมผู้ปกครองและศิษย์เก่ามีส่วนร่วมในการกำหนดระยะเวลาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับฤดูกาล และโรงเรียนใช้วิธีประเมินโครงการ สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องและดูผลงานที่ทำในรูปคณะกรรมการจากโรงเรียนและชุมชนร่วมกัน

นิคม จำปานิล (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรภายในและภายนอกและภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนมีการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นและด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

เมื่อเปรียบเทียบ พบว่า บุคลากรภายในและภายนอกมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการประชาสัมพันธ์ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ส่วนด้านการให้บริการแก่ชุมชน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. โรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับดังนี้ คือ ด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและด้านการให้บริการชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรภายในและภายนอกมีความคิดเห็นต่อปัญหาไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ด้านที่ควรได้รับการพัฒนาเรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

นริศ อินทรกำแหง (2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการปฏิบัติงานด้านโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า

1. คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมอันดับที่ 1 ของทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติด้านกีฬา ร่วมเป็นกรรมการที่

ปรึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน การให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ร่วมเป็นคณะทำงานที่เกี่ยวกับการจัดหาทุนการศึกษาจากหน่วยงาน ราชการ บริษัทอื่น ๆ แก่นักเรียนที่ยากจน การประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนต้องการให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับการประชุมวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ร่วมการประชุมวางแผนเกี่ยวกับการสร้างและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่จำเป็นในท้องถิ่น ร่วมประชุมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน ร่วมกันประชุมวางแผนเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการของชุมชน ในการรับบริการจากโรงเรียน

2. คณะกรรมการองค์กรบริหารส่วนตำบลไม่ต้องการให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม อันดับที่ 1 ของทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ การกำหนดความรับผิดชอบของบุคลากรเพื่อวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านศิลปะ คนตรี การกำหนดมาตรการการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน การร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน การสำรวจความต้องการของชุมชนในการรับบริการจากโรงเรียน ส่วนผู้บริหารไม่ต้องการให้องค์กรบริหารส่วนตำบลกำหนดความรับผิดชอบของบุคลากรเพื่อวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การจัดทำป้ายประกาศ เอกสารเผยแพร่ข้อมูลการณของโรงเรียน การกำหนดมาตรการการใช้วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน การร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนด้านทรัพย์สิน การประเมินความร่วมมือของผู้ปกครองในการให้สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน โดยทั้งคณะกรรมการบริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลและผู้บริหารโรงเรียนให้เหตุผลที่ไม่ต้องการอันดับที่ 1 สอดคล้องกันทุกรายข้อ คือ เป็นงานที่โรงเรียนควรดำเนินการเอง

โชคชัย ชุมแวงวาปี (2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาของสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลประเภทเลือกตั้ง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ใน 4 งาน คือ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชนและงานบริหารอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมทั้ง 4 งานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานโรงเรียนกับชุมชน งานบริการ งานบริหารอาคารสถานที่และงานปกครองนักเรียน

ข้อที่อยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกของงานด้านโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านวิชาการของโรงเรียน และการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทางด้านกีฬาของโรงเรียน ด้านงานบริการ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานบริการของโรงเรียน การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ของโรงเรียน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครู อาจารย์ ด้านบริหารอาคารสถานที่ ได้แก่ การใช้และดูแลรักษาห้องน้ำ ห้องส้วมของทางโรงเรียน การใช้และการดูแลรักษาหอประชุมของโรงเรียน และการใช้และดูแลรักษาห้องพิเศษในอาคารเรียน และด้านงานปกครองนักเรียน ได้แก่การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน การประสานงานปกครองนักเรียนและการรวบรวมและการจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน เมื่อกฎหมายเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความต้องการมากที่สุด ดังนี้ การร่วมมือในการอบรมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน การจัดทำป้ายแนะนำบริเวณโรงเรียน การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียน และการจัดให้มีหนังสือเรียน น้ำดื่ม น้ำใช้และห้องน้ำ ห้องส้วมให้เพียงพอ

อำนาจ สิงห์คาม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติหน้าที่งานโรงเรียนกับชุมชน 132 คน ใน 5 ด้าน คือ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูโดยส่วนรวมมีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และอีก 2 ด้านที่เหลือดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน

2. ครูในโรงเรียนขนาดกลางและในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง

3. ครูในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และครู

ในโรงเรียนขนาดกลางมีการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่

สาขันธ์ ดวงคำน้อย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานปกครองนักเรียน งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชน และงานบริหารอาคารสถานที่ โดยมีข้อที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยแต่ละด้าน ดังนี้ การประสานงานการปกครองนักเรียน การรวบรวมและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองนักเรียนและการป้องกันและการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ด้านงานบริการได้แก่ การจัดกิจกรรมสหกรณ์ของนักเรียน การจัดการห้องสมุดของโรงเรียนและการจัดการโภชนาการของโรงเรียนตามลำดับ ด้านงานโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน การให้บริการส่งเสริมอาชีพของโรงเรียนต่อชุมชนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน และด้านบริการอาคารสถานที่ ได้แก่ การใช้และการดูแลรักษาโรงเรียน การใช้และการดูแลรักษาอุปกรณ์อาคารพลศึกษาของโรงเรียน การใช้และการดูแลบำรุงรักษาห้องบริการของโรงเรียนตามลำดับ

ประมวล ศรีชนะ (2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานวิชาการ งานบุคลากรและงานอาคารสถานที่ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของแต่ละงานที่มีความต้องการของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับ คือ งานด้านวิชาการ ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหาสถานประกอบการงานอาชีพ แหล่งประกอบการเรียนรู้ การร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำและพิจารณาแผนของโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการนำเครื่องมือเครื่องใช้มาใช้ในการเรียนการสอน งานด้านบุคลากร สมาชิก

องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อปฏิบัติงานในโรงเรียน และร่วมเป็นคณะกรรมการออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร งานด้านกิจการนักเรียน มีความต้องการเข้าร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา เสพติดในโรงเรียน จัดกิจกรรมยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี จัดกิจกรรมเสริม พัฒนาความประพฤติ และระเบียบวินัย ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ต้องการเข้าร่วมในการ แต่งตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดให้มีคณะกรรมการควบคุมตรวจสอบ งบประมาณและพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณที่โรงเรียนได้รับจัดสรร งานด้านอาคารสถานที่ ต้องการเข้าร่วมในการดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ เข้าร่วมการจัดและดำเนินการ การใช้ประโยชน์จากอาคารเรียน บำรุงรักษาความปลอดภัยของอาคารเรียนและดำเนินการ จัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ต้องการมีส่วนร่วมในการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมใน การประสานกับองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เป็นภาครัฐ

ศาสตราจารย์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า โรงเรียนบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีการบริหารงานอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติงานการบริหารด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการสนับสนุนจากชุมชนในระดับปานกลาง โรงเรียน ขนาดเล็กมีการปฏิบัติมากใน 2 ด้าน คือ ด้านการประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่มี การบริหารงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

องอาจ สว่างทิศ (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงาน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านสภาพการดำเนินงานด้านการให้บริการชุมชน อยู่ในระดับมาก

คือด้านสภาพการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ปัญหาการดำเนินงานด้านการให้บริการชุมชนและด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนอยู่ในระดับน้อย และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดและที่ตั้งของโรงเรียน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรพล บาริสรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการจัดหลักสูตรและการบริหารงานโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ เมื่อจำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียนพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสถานภาพ และทุกขนาดโรงเรียน มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพและขนาดของโรงเรียนต่างกัน คือ

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน มากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลางมีการปฏิบัติงานด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน มากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพ และขนาดของโรงเรียนต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

พอลโลซซี่ (Pollozi. 1988 : 1418-A) ได้วิจัยในรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวกับกิจกรรมโรงเรียนของท้องถิ่น ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ควรร่วมมือทั้งสองฝ่าย คือ โรงเรียนไม่ควรติดอยู่ในนโยบายมาก ส่วนชุมชนจะเกี่ยวข้องกันนโยบายที่สัมพันธ์กับความสามารถที่ตัวเองจะได้รับ

คิงห์ (King. 1988 : 1593-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องโรงเรียนในฐานะเป็นชุมชน และความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสามารถลดความแตกแยกของชุมชนโดยการสร้างความสัมพันธ์ ด้วยวิธีระบอบประชาธิปไตยให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลการวิจัยของบุคคลอื่นที่ได้วิจัยไว้แล้ว 3 คน ต้องรักษากฎนั้นไว้ ถ้าให้เขามีโอกาสเข้าร่วมจะมีการปฏิบัติตนตามกฎหมายขึ้น ถ้าบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เขาจะเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน ความแตกแยกจะน้อยลง

เบเคอรา (Becerra 1974 : 6887 -A) ที่ได้วิจัยเรื่อง บทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนชุมชน ต่อการวินิจฉัยปัญหาของโรงเรียน เขาได้เลือกโรงเรียนที่ต้องตัดสินใจร่วมกันของผู้บริหารและตัวแทนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะทำความเข้าใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ได้ตกลงไว้ นอกจากนี้ ยังพบว่า

1. ผู้บริหารสนใจและเข้าใจความแตกต่างของชุมชนและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ทุกโอกาส

2. ทักษะคติในทางที่ไม่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน การให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนจะต้องจัดเตรียมข้อมูลให้เข้าได้ศึกษาล่วงหน้า

3. ผู้บริหารจะต้องยอมรับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและไม่ควรคาดหวังผล

เฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 1992 : 1742-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนระดับชาติ รัฐและท้องถิ่นได้พยายามดำเนินการปรับปรุงให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ปัญหาสำคัญพบว่า บทบาทของกลุ่มเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ปกครองและ

สมาชิกในชุมชน โรงเรียน ชุมชน จำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตัดสินใจของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

คราฟ (Craff. 1996 : 2696-A) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการศึกษาและระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนที่จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น จุดมุ่งหมายก็คือ ต้องการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างลำดับการมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนกับทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของชุมชนกับสิ่งแวดล้อมหรือทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน

หวัง (Hwang. 1997 : 2768-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นและชุมชน กับมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในท้องถิ่นที่รัฐเท็กซัส โดยการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย ศิษยานิเทศก์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียน จากตัวแปร 6 ตัว คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนความถนัด (SAT) และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (ACT) ของโรงเรียนในท้องถิ่น ค่าร้อยละของนักเรียนปีสุดท้ายที่ได้คะแนนเกินค่าเฉลี่ยดังกล่าว ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านคะแนนเกณฑ์สอบของมลรัฐเท็กซัส ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียน และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นกับผลการเรียนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ชุมชนที่มีความคิดค่อนข้างเสรีมากกว่าจะมีนักเรียนปีสุดท้ายที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ของ SAT และ ACT มากกว่า แต่ นักเรียนทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ทั้งสองเกณฑ์ และมีค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมากกว่าชุมชนที่มีแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปผลการศึกษาี้แสดงให้เห็นว่า 1) อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเรื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจนโยบายการศึกษา 2) การที่ชุมชนมีอุดมการณ์ทางการเมืองเสรีมากขึ้น ไม่ได้ยืนยันว่าจะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้นตามมาตรการที่ใช้วัด และ 3) ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในชุมชนที่มีความคิดเสรีมากกว่าจะมีสูงกว่าทางโรงเรียนในชุมชนที่มีแนวความคิดอนุรักษ์นิยม

เดลานีย์ (Delaney. 2000 : 2349-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยคัดแปลงขยายจากรูปแบบของ Hirschman โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทัศนคติของผู้ปกครองในฐานะที่เป็นคณะกรรมการ โรงเรียนในระบอบประชาธิปไตยและการรับรู้เกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ฟังพอใจและไม่ฟังพอใจ การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียกร้องอยากเข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลัก

สูตรของโรงเรียน จำนวน 23 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) มีความแตกต่างของวิสัยทัศน์ในด้านบทบาทหน้าที่ระหว่างผู้เรียกร้องกับนักการศึกษา จึงทำให้เกิดความตึงเครียดในการประชุมปรึกษาหารือ 2) ช่องทางในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นที่เน้นเรื่องราวของเด็กคนใดคนหนึ่ง หรือในสถานการณ์หนึ่ง และไม่ต้องทำให้เกิดการโต้แย้ง 3) การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองแนวทางอย่างเปิดเผยและดำเนินไปอย่างราบรื่นจะทำให้ผู้ปกครองมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น และจะลดการเพิกเฉยและการลุกออกไปจากที่ประชุมได้ 4) ถ้าการตัดสินใจใด ๆ ไม่มีการสร้างกลไกที่ส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดความเปิดเผยและมีเจตจำนงร่วมกันจะก่อให้เกิดความขัดแย้งและประท้วงกัน ได้มากขึ้น และ 5) ผู้เรียกร้องที่เป็นนักธุรกิจมืออาชีพจะชักจูงให้ผู้บริหารเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นสัจภาพขึ้นมากกว่าผู้เรียกร้องกลุ่มอื่น ๆ

โกลด์ (Gold. 2000 : 2338-A) ได้ศึกษากระบวนการทางสังคมที่ชุมชนแห่งหนึ่งริเริ่มขึ้นในโรงเรียนชุมชน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาของเมืองฟิลาเดลเฟียเพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนและร่วมมือกันในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนมากเป็นผู้มีรายได้ต่ำ แนวความคิดของตนเองเคยถูกนักการศึกษาละเลยไม่เห็นความสำคัญ แต่เมื่อได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถช่วยให้ผู้ปกครองทั้งหลายตระหนักถึงการเข้ามาในหุ้นส่วน และมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การศึกษาของบุตรหลาน การจัดองค์กรในชุมชนจึงเป็นผลดี เนื่องจากเป็นตัวกลางระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ทำให้สามารถนำผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมงานกับโรงเรียนได้ จึงถือว่าผู้ปกครองเป็นสมบัติมีค่าอย่างหนึ่ง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่าการชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการทำให้ผู้ปกครองเป็นสมบัติทางด้านวัฒนธรรมและสังคมที่จะส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดประสบการณ์ในการเรียนให้กับเยาวชนของท้องถิ่นได้

บรูซ (Bruce. 1972 : 6026-A) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและการศาสนาของชุมชน

2. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่ทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อช่วยแก้ปัญหา
อนาถ ปัญหาเด็กวัยรุ่น และเสริมสร้างโปรแกรมสนับสนุนการของชุมชน

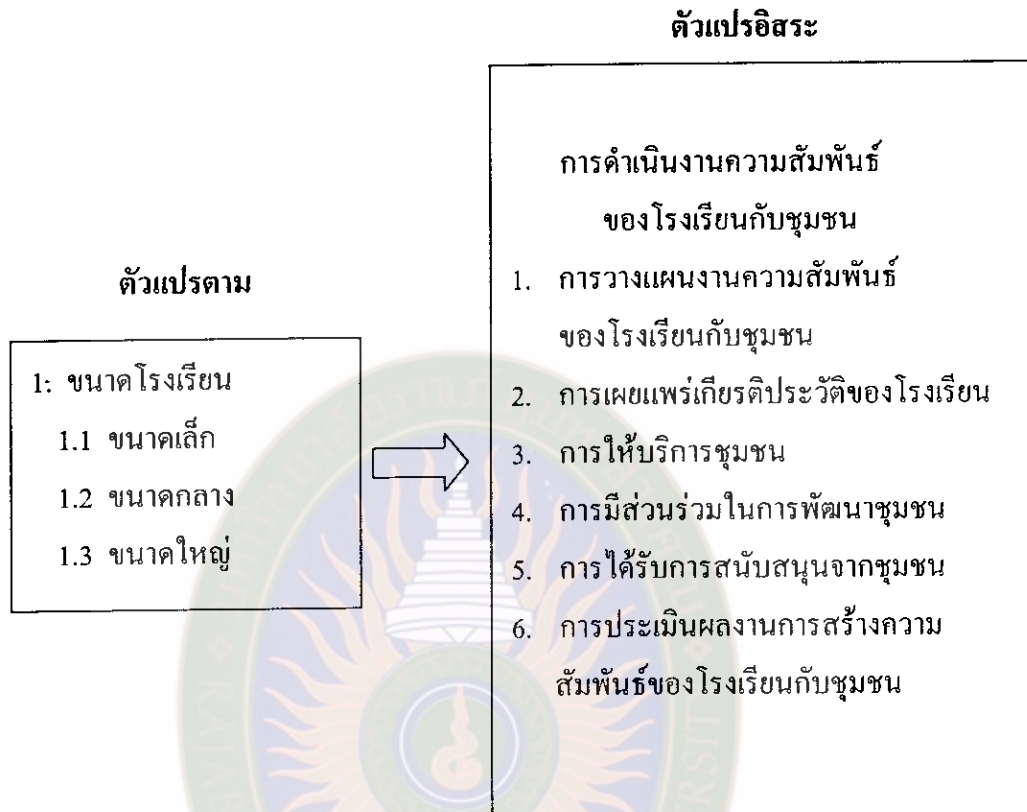
3. ครูและผู้ปกครองต้องการให้ครูใหญ่จัดประชุมร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง
เพื่อผลในการศึกษาของนักเรียน

4. ครูและประชาชนต้องการให้ครูใหญ่พักอยู่ในบริเวณ โรงเรียนที่เขาปฏิบัติงาน

ทอย (Toy, 1983 : 1951 – A) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการสร้างความสัมพันธ์ให้กับ
ชุมชนในโรงเรียน ข้อวิจัยในการเสนอนี้ ได้เสนอไว้ว่า ในการที่จะวางแผนเพื่อสร้างความ
สัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในชนบทนั้น ควรจะมีการพัฒนาทางด้านนโยบายและกฎ
ต่าง ๆ ให้มีการวิจัย ปรับปรุงเป้าหมายให้ชัดเจน สร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก
จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การทำให้เกิดความไว้วางใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน
และจัดให้มีการประเมินผลในการทำงานด้วย

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่ากรมสามัญศึกษาได้กำหนดขอบข่าย และเกณฑ์
มาตรฐานงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้เป็นที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษา แต่ในทางปฏิบัติพบว่า งานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยม
ศึกษา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่มีผลต่อการปฏิบัติ
งานกับชุมชน และจากการศึกษางานวิจัยของ ประเวศ ฤชากุล (2542 : บทคัดย่อ) และ
บุญเข้ม คู่ป้อม (2540 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
ดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน อยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิด
เห็นในการปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ
เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของ มงคล รุณธาตุ (2542 :
บทคัดย่อ) พัลลภ ปูวัง (2542 : บทคัดย่อ) สาคร จันทเลิศ (2544 : บทคัดย่อ) และ
องอาจ สว่างทิศ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาการดำเนินงานด้านนี้เพื่อให้ทราบผล
การวิจัยว่าจะมีการดำเนินการมากน้อยเพียงใด และทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและ
พัฒนางานความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
และเขตอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้า มากยิ่งขึ้นต่อไป

ซึ่งแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงตัวแปรและกรอบแนวคิดในการวิจัย